

10. Флинта М. Толковый переводческий словарь / М. Флинта, Л. Нелюбин // 3-е издание, переработанное. – М. : Наука, 2003. – 320 с.
11. Random House Webster's College Dictionary / Random House Reference. – 2nd edition, Random House Reference, 1997. – 1600 p.
12. Tulloch S. The Oxford Dictionary of New Words / S. Tulloch. – New York : Oxford University Press, 1998. – 375 p.

Рабийчук Л., Лемешко О. Особенности перевода английских неологизмов на украинский язык.

В статье рассматриваются основные способы перевода неологизмов с английского языка на украинский, обобщаются основные закономерности выполнения адекватного перевода. Уточняются понятия неологизма и неологии как науки о неологизмах. Анализируются взгляды ученых на проблему перевода неологизмов, которые могут пригодиться переводчикам. Описывается метод транскодирования как один из наиболее часто употребляемых способов перевода неологизмов при отсутствии соответствующего эквивалента в языке перевода. Авторы также рассматривают такие способы перевода как калькирование и описательный перевод. В процессе перевода используются аналогии, которые подбираются с помощью анализа синонимического ряда, в результате чего останавливаются на слове, которое наиболее соответствует контексту. Для успешной работы переводчика ему даются рекомендации, касающиеся понимания значения неологизма, а именно: использование словарей во время перевода, принятие во внимание особенностей контекста для перевода неологизмов, анализ структуры нового слова и применение поисковых систем Internet. Переводчик должен самостоятельно принимать переводческое решение с учетом этих рекомендаций.

Ключевые слова: неологизм, процесс перевода, адекватный перевод, транскодирование, описательный перевод, калькирование.

Rabiichuk L., Lemeshko O. Peculiarities of Translation of English Neologisms into the Ukrainian Language.

The article concerns the main ways of translation of neologisms from English into Ukrainian, it generalizes the main regularities of conducting an adequate translation. The notion of neologism and neology as a science which studies neologisms are specified. Views of scientists on the problem of translation of neologisms are analyzed. It can be useful for translators/interpreters. The transcoding method is described as one of the most frequently used way of the translation of neologisms if the corresponding equivalent is absent in the target language. The authors also analyze such ways of translation as loan translation and descriptive translation. In translation process analogies are used. They are selected from synonymic row and helps pick up the very word which corresponds to the context. In order the work of translator to be successful some recommendations as to realizing the meaning of neologisms are given. They should use dictionaries during the translation, take into account the peculiarities of the context in the process of translation, analyze the structure of new words and involve Internet resources. A translator himself has to use these recommendations to do the correct translation.

Key words: neologism, the process of translation, transcoding, descriptive translation, loan translation.

Ольга Сеньків
(Дрогобич)

УДК 81'373.7: 82-84: 81-115

**ЗООСЕМІЧНИЙ КОМПОНЕНТ У ПРИСЛІВ'ЯХ ТА ПРИКАЗКАХ:
ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ (на матеріалі англійської та української мов)**

У статті розглядається універсальність і етноспецифіка оцінковості англійських і українських прислів'їв та приказок із зоосемічним компонентом. Зроблено спробу їх класифікувати, спираючись на їхню семантику за тематичним принципом та на базі життєвих понять. Встановлено, що універсальні риси становлять багаторівневу структуру семантики оцінковості. Досліджено семантику образів тварин в англійських та українських прислів'ях та приказках,

проведено компаративний аналіз. Виділено групи паремій, об'єднаних певними узагальненими конотаціями та концептами. Виокремлено позитивно, негативно та нейтрально марковані паремії з зоосемічним компонентом в англійській та українських мовах. Пояснено причини виникнення спільних та відмінних конотацій у проаналізованих пареміях зі згаданим компонентом. Виявлено найбільш чисельну групу паремій із зоосемічним елементом у порівнюваних мовах. Показано зв'язок між паремійними одиницями досліджуваних мов та мовною картиною світу цих етносів. Накреслено перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: прислів'я, приказка, паремія, зоосемічний елемент, оцінка, універсальність, етноспецифіка, концепт, конотація.

Постановка проблеми. Сучасні лінгвістичні дослідження зорієнтовані на вивчення особливостей мовних картин світу та виявлення національної специфіки, що в свою чергу передбачає аналіз міжмовних аналогій у семантиці лексичних одиниць [17]. Так як останнім часом в лінгвістиці популярна компаративістика, яка дозволяє побачити національну специфіку більш ясно. Найбільш виразно національна специфіка сприйняття дійсності представлена у пареміях, так як саме в них відображається історія народу, устрій життя людей, їх уявлення, пов'язані з трудовою діяльністю, побутом і культурою. Досліджуючи специфіку семантики паремій, в тому числі й приказок і прислів'їв, як їх невід'ємних складових, вчені мають змогу вивчити мовну картину певного народу [19, с. 54]. В прислів'ях і приказках поєднуються відомості про світ і про ставлення суб'єкта мовлення до дійсності, бо вони – «дзеркалом культури» [8]. Однак варто також відмітити, що одне з їх призначень – не просто називати, а називаючи, характеризувати об'єкт реальної дійсності, висловлювати ставлення до нього мовця.

На початку нашого дослідження ми виокремлемо наступні дефініції: паремія, прислів'я та приказка. **Паремія** (від грец. *parēimia* – прислів'я або лат. *proverbium* – приказка, прислів'я) – це видове позначення фольклорних малих жанрів афористичного спрямування, котре включає прислів'я, приказки, загадки, прикмети, скоромовки, замовляння, повір'я, головоломки, небилиці, нісенітниці, одномоментні анекдоти, казкові формули тощо. **Прислів'я** (короткий, ритмізований вислів, що несе узагальнену думку, висновок, іносказання з дидактичним ухилом) та **приказки** (короткий сталий образний вислів констатуючого характеру, що має одночленну будову, нерідко становить частину прислів'я, але без висновку, і вживається в переносному значенні) становлять до трьох чвертей – усього паремійного фонду. У більшості випадків під терміном «паремія» розуміють власне прислів'я і приказки, тому саме їх ми обрали для нашого аналізу. І надалі у нашому дослідженні вживатимемо ці два поняття як синонімічні. Для прислів'їв і приказок характерні метафоричність, лаконічність та влучність викладу змісту і вживаються мовцями в якості маркера мовної ситуації з різними мовними цілями. Це забезпечує процес повноцінної комунікації між носіями мови.

В основі концептів, що визначають оціночні сутності в пареміях, лежить ціннісна картина світу, в результаті чого паремії, що містять зоосемі, містять й оціночні конотації. Крім цього, прислів'я та приказки, спрямовані на передачу емоційних переживань, містять в собі «відгомін» емоційності. У плані експресивно-оцінного потенціалу вельми виразними можна вважати паремії, в яких мотивуючим компонентом виступають **зоосемізми** [9]. Останні складають значний прошарок **пареміологічної** лексики та відіграють особливу роль у створенні пареміологічної картини світу. При цьому в кожного народу існує власна система кодування зоохарактеристик. **Зоосемізм** – (від грец. *зоо* – тварина, *сема* — знак) назви та символіка тварин у переносному значенні, що характеризують людину та її контакти з фауною [10, с. 136 - 137]. У деяких дослідженнях поняття «зоонім», «зооморфний» та «зоосемізм» тотожні. Однак це не зовсім так, бо «зоонім» використовується для позначення власних назв виду, віко-статевої групи або й окремої особини (клички) тварин, а «зооморфний» для зображення богів у вигляді тварин [там же]. Дослідження зоосемізмів з точки зору їх ролі в розкритті образно-номінативної природи мови є актуальною в сучасному мовознавстві, адже зоосемія номінативної системи будь-якої мови є однією з її характерних рис. Важливість тваринного світу для людини, тісний їх зв'язок, і те, що людина здавна проводила аналогії між собою і тваринами, знайшли своє послідовне відображення в мові.

Мета нашого дослідження полягає у аналізі семантичних особливостей прислів'їв та приказок із *зоосемічним елементом* в англійській та українській мовах. Порівняння прислів'їв та приказок різних народів показує, як багато спільного мають ці народи, що в свою чергу, сприяє їх кращому взаєморозумінню та зближенню. Необхідно зазначити, що багато англійських і українських паремій мають не одне значення, і це робить їх важким для порівняння (їх амбівалентність). Створені в різних історичних умовах, англійські і українські прислів'я та приказки для вираження однієї і тієї думки часто використовували різні образи. Через пошук відповідних прислів'їв та приказок в українській мові формується здатність критично-аналітичного розуміння, що проявляється в здатності розуміння смислового навантаження висловлювання [27]. Тим паче, що досконале володіння іноземною мовою передбачає вміння розмовляти, використовуючи характерні для цієї мови вирази, фразеологічні звороти, паремії. Прислів'я та приказки використовуються в мові готовими, тобто їх потрібно знати в тому вигляді, в якому вони функціонують у мові, і з тим значенням, яке закріпилося за ними.

Об'єктом дослідження послужили прислів'я та приказки з *зоосемічним* елементом англійської та української мов.

Аналіз лінгвістичних досліджень і публікацій засвідчує інтерес до проблеми етнічних особливостей мовних картин світу [6] і паремій як їх складових, що відображається у працях багатьох дослідників. Серед них слід виділити такі імена як: О. Кунін, котрий включив паремії у свій словник фразеологічних одиниць [15], В. Виноградов досліджував російську фразеологію [5], З. Коцюба [12], Т. Лучечко [18], В. Пирогов [21], В. Прутчикова [23], Г. Садова [24] займаються проблемою паремій у міжмовному зіставному аспекті, О. Корень [11] досліджує системно-функціональні особливості паремій. Серед іноземних учених, які займаються питаннями пареміології, слід відзначити: К. Grigas [1] та W. Mieder [2]. Дослідження номінативних одиниць з зоонімним компонентом проводилися як на матеріалі окремих мов, так і в компаративному аспекті з метою висвітлення етимології зоонімів (Л. Булаховський, О. Никончук, J. Rosenthal) [11] та принципів їхньої мотивації (М. Гінатулін, Г. Богуцька, D. French) [там же]. Привертали увагу вчених питання переносного значення назв тварин у складі фразеологізмів, які розглядали типові конотації (М. Черемісіна, Ю. Лясота, О. Парій) [там же], номінативно-прагматичні особливості (Л. Жердева, В. Тимофеева) [там же]. Проблемою дослідження переносних назв тварин у лінгвокультурному аспекті займаються: І. Голубовська, Т. Гончарова, Н. Петрова. Однак у більшості наукових робіт з даної проблематики не вистачає звернення до внутрішньої форми паремій з аналізом семантики зоосемізмів.

Виклад основного матеріалу. Фігурування у прислів'ях та приказках назв ЛСГ зоосемічної лексики пояснюється давнім співіснуванням людини і тварини. Це і спричинило метафоричне перенесення рис тварин на поведінку людини. При цьому увага звертається на характерні ознаки будь – якої тварини, зокрема, зовнішність, поведінку. Ми погоджуємось із думкою Л. Гриченко, що в найзагальніших рисах універсальність паремій порівнюваних мов (у даному випадку англійської та української мов) проявляється, перш за все, в наявності зоосемічних культурних кодів [7, с. 108]. Протипоставивши певні конотації зоосемізмів в межах паремій англійської та української народної творчості можна виявити ряд спільних узагальнено-образних значень. У англійському та українському фольклорі найбільшими виявилися групи оцінних назв свійських тварин (концепт «собака», «кішка», «кінь»), у яких зоосемічні образи посідають одне з головних місць. За допомогою них порівнюються, протиставляються й оцінюються різні прикмети, риси, почуття, ознаки тощо [14, с. 116]. Необхідно відмітити, що багато англійських і українських приказок і прислів'їв мають не одне значення, і це робить їх важким для порівняння. Створені в різних історичних умовах, англійські і українські прислів'я та приказки для вираження однієї і тієї думки часто використовували різні образи (напр., конотація «підступність» *The leopard can't change its spots. – Вовк лине, а натури не міняє.*)

Виникає закономірне питання чому прислів'я та приказки різних народів світу збігаються за значенням. Вчені-пареміологи по-різному відповідають на це питання. Одні пояснюють схожість прислів'їв і приказок етнічною і мовною спорідненістю народів; інші – запозиченнями, зумовленими господарськими та культурними контактами; треті – схожістю історичного досвіду [4]. У нашому дослідженні ми дотримуватимемось думки, що джерелами етноспецифіки одиниць з зоосемою (в тому числі і паремій) слугують відмінності тваринного світу, особливості способу

життя, характеру трудової діяльності, системи цінностей, історичних умов формування мови певного етносу і т. д. Одні й ті ж тварини можуть відігравати різну роль в житті певних етносів і відповідно оцінюватися ними неоднаково. В результаті чого у кожного народу формується власна пареміологічна картина світу.

Зоосемічні пареміологічні одиниці мають комплексну семантику. Комплексність семантики паремій полягає в тому, що вони містять у собі певні важливі категоріальні ознаки пареміологічної семантики. Серед них виокремлюють наступні: 1) узагальненість значення; 2) сюжетна багатшаровість внутрішньої форми; 3) знижена денотативна референція лексичних компонентів; 4) прагматична обумовленість значення; 5) емоційність передачі; 6) етнічна специфіка [25, с. 163]. Слід також зауважити, що саме поняття пареміологічної семантики нерідко залишається малоінформативним через те, що не враховуються внутрішньовидові семантичні властивості народних афоризмів, які вимагають не тільки окремого дослідження, але і корелятивного співвіднесення. Також саме поняття «семантика» не завжди є самодостатнім для характеристики паремій, оскільки їх план змісту не зводиться до суми мовних значень, які висловлюються входять до їх складу словами [там же]. Вважаємо, що важливою є проблема дослідження внутрішнього змісту паремій (пошук джерел їх походження, еволюції форми і змісту, вивчення історичного підґрунтя, тематична характеристика, семантика, визначення жанрових різновидів та ін.). Особисто нас зацікавила семантика прислів'їв та приказок, що містять зоосемічний елемент. Це зумовило пошук критеріїв їх класифікації. Ми розділяємо класифікацію І. Дюкаревої на основі різних життєвих понять, яка складається з восьми пунктів: *соціальна сфера, характер та моральні якості, життєвий досвід, праця, фізичні якості, зовнішність, сімейний добробут і матеріальні цінності та власне приказки* [8].

До першої групи належать зоосемічні паремії, що відносяться до *соціальної сфери*: *To live cat-and-dog life. – Жити як кішка з собакою.; One must howl with the wolves. – З вовками жити, по вовчому вити.*

Другу групу складають паремії, що містять **зоосемічний** елемент з концептом *характер, моральні якості*. Цю групу можна умовно поділити на підгрупи позитивно-маркованих і негативно-маркованих паремій [8]. На наш погляд, у контексті негативно-маркованих паремій варто виокремити такі конотації:

«підступність / лицемірство» *An ass in lion's skin.; – Віслюк в овечій шкурі.; Dump dogs are dangerous. – Потайного собаки гірш треба боятися.; The leopard can't change its spots. – Вовк линяє, а натури не міняє.; All is fish that comes to his net. – Він нічим не гребує.*

«хвалькуватість» *Good words without deeds are rushes and reeds. – Хвалилася вівця, що в неї хвіст, як у жеребця, та ніхто тому не вірив; As brave as lion with a lamb. – Молодець серед овець, а на молодця і сам вівця.; Each bird loves to hear himself sing. – Кожна пташка свою пісню співає (Кожна жаба своє болото хвалить).*

«легковажність» *It's a bold mouse that nestles in the cat's ear. – Не клади вовку пальця в рот.*

«упертість» *You cannot make a crab walk straight. – Став, як окунь проти води.; You can take a horse to the water, but you cannot make him drink. – Силуваним конем не поїдеш; He is an obstinate pig. – Впертий, як осел.*

«пихатість» *A fly on the wheel – Сказано: велика птиця – горобець; Proud as a peacock. – Надувся як індик.; Every dog is a lion at home. – Всякий півень на своєму смітті гордий.*

«нерішучість» *Don't change horses in the middle of the stream. – Коней на переправі не міняють.*

«жадібність» *Too much pudding will choke the dog. – Заліз кіт на сало та кричить: «Мало!».; Dogs that put up many hares kill nothing. – За все братись, нічого не зробити.; If you run after two hares, you'll catch none. – За двома зайцями поженешся – жодного не піймаєш.*

«хитрість» *As slippery as an eel. – Слизький як вузор; A fox is not taken twice in the same snare. – Лисицю двічі не зловиш.*

«нахабство» *What can you expect from a hog but a grunt? – Ти йому по-свійськи, він тобі по-свинськи.; Don't teach fishes to swim. – Не вчи рибу плавати; Don't teach your grandmother to suck eggs. – Яйця курку не вчать.*

«лінь» *A cat in gloves catches no mice. – Любиш кататися – люби і саночки возити.*

«**боягузство**» *As a sheep among the shearers.* – Як вівця, яка віддає себе на заклання.; *Rats desert a sinking ship.* – Щурі втікають з потопуючого корабля.; *Hares may pull dead lions by the beard.* – Мертвого лева і зайці за бороду смикати можуть.

«**дурість**» *It's a silly fish that is caught twice with the same bait.* – Дурна та риба, яка двічі попадає на одну приманку.

«**допитливість**» *Curiosity killed the cat.* – Багато будеш знати – швидко зістарієшся. / *Надмірна цікавість до добра не доведе.*

«**поспіх**» *Don't count your chickens before they hatch.* – Курчат восени лічать.

Серед позитивно маркованих паремій, що містять зоосемічний компонент вважаєм доречними виокремити наступні конотації:

«**оптимізм**» *Every dog has its day.* – Буде й на нашій вулиці свято.; *There is life in the old dog yet.* – Є ще порох в порохівниці.; *There are plenty more fish in the sea.* – Світ клином не зійшовся.

«**працьовитість**» *The early bird catches the worm.* – Хто рано встає, тому Бог дає.; *He who would catch fish must not mind getting wet.* – Без труда не виловиш і рибки з пруда.; *All lay loads on a willing horse.* – Хто везе, того ще й підганяють.; *Go to bed with the lamb and rise with the lark.* – Лягай з курями, а вставай з півнем.

«**розсудливість**» *A close mouth catches no flies.* – Добрий собака на вітер не гавка.;

Old dog barks not in vain. – Стара ворона задарма не карка.

«**цілеспрямованість**» *The dogs bark but the caravan moves on.* – Собака гавкає, та караван йде далі.

У другій групі також можна виділити нейтрально марковані зоосемічні паремії, що відображають сприйняття певної події: *The great fish eat the small.* – Велика риба з'їдає маленьку.; *A bird may be known by its flight.* – Видно птаха по польоту.; *It is a good horse that never stumbles.* – Кінь на чотирьох ногах та спотикається.; *One must howl with the wolves.* – З вовками жити, по-вовчому вити.

Отож кількість негативно маркованих паремій, що містять зоосемічний компонент, є більшою ніж позитивно чи нейтрально маркованих паремій.

Третю групу зоосемічних паремій становлять прислів'я та приказки з концептом життєвий досвід:

There are as good fish in the sea as ever came out of it. – Волом зайця не доженеш.; *One swallow does not make a summer.* – Одна ластівка не робить весни.

Четверту групу складають паремії з концептом праця:

Care killed a cat. – Діло – не ведмідь, в ліс не втече.; *The best fish swim near the bottom.* – Без труда не виловиш і рибки з пруда.

До п'ятої групи входять паремії з відображенням фізичних якостей:

A cat with nine lives. – Живучий як кішка.; *The great fish eats up the small.* – Велика риба маленьку цілою ковтає.

Шоста група паремій включає прислів'я і приказки з концептом зовнішність:

A bird may be known by its song. – Птаха пізнати по пір'ю, а пана по халявах.; *Fine feathers make fine birds.* – Пташка красна своїм пір'ям, а людина своїми знаннями.

До сьомої групи входять паремії з концептом сімейний добробут та матеріальні цінності:

Better a big fish in a little pond than a little fish in a big pond. – Не нашого пера пташка у Івашка.; *Кожна птиця знайде свого Гриця.*

І нарешті восьму групу складають приказки:

A fly in the ointment. – Муха в мазі.; *When pigs fly.* – Коли рак свисне; *Слово не горобець.*

Іншим критерієм класифікації обираємо тематичний принцип, опираючись на приналежність основних зоосемічних образів-символів до різних категорій фауни. Це дає можливість виокремити такі групи прислів'їв та приказок:

•із зоосемами-тваринами;

Прислів'я та приказки з назвами свійських тварин – кіт, собака, кінь, корова, бик, вівця, свиня, віслюк.

з концептом «собака» – *A good dog deserves a good bone.* – По заслугах і честь. *An old dog barks not in vain.* – Старий собака на порожнє дерево гавкати не буде. *The dogs bark but the*

caravan passes on. – Собаки гавкають, а караван іде.; Barking dogs seldom bite. – Бійся не того пса, що кусає. / Котра собака багато бреше – мало кусає.; You can't teach an old dog new tricks. – На старості літ пізно вчитися.

з концептом «**кіт**» – *A cat in gloves catches no mice. – Без труда нема плода.; A shy cat makes a proud mouse. – У боязкої кішки миші по голові ходять.; All cats are grey in the dark. – Вночі всі кішки сірі.*

з концептом «**кінь**» – *All lay load on the willing horse. – Завязаному коню завжди роботи удвічі, а корм все той же.; Don't look a gift horse in the mouth. – Дарованому коню в зуби не дивляться.; If wishes were horses, beggars might ride. – Якби сивому коню чорну гриву, був би вороним.; Don't change horses in midstream. – Коней на переправі не міняють.; A horse stumbles that has four legs. – Кінь на чотирьох ногах – і то спотикається.*

з концептом «**корова/бик**» – *A curst cow has short horns. – Битливій корові бог ріг не дає.; If you sell the cow, you sell her milk too. – У лісі дрова рубають, а до села тріски літають.; An ox is taken by the horns, and a man by the tongue – Язик – ворог мій.*

з концептом «**вівця**» – *As well be hung far a sheep as for a lamb. – Сім бід – один одвіт. ; There is a black sheep in every flock / One scabby sheep will mar the whole flock. – Паршива вівця все стадо запоганить.*

з концептом «**віслик**» – *Every ass loves to hear himself bray. – Всяка лисиця свій хвіст вихваляє. – If an ass (donkey) bray at you, don't bray at him. – Зв'яжися з дурнем, сам дурень будеш.; Jest with an ass and he will flap you in the face with his tail. – Пожартуй з ослом, так він тебе хвостом в обличчя ударить.*

з концептом «**свиня**» *When pigs fly. – Коли рак свисне.; – Коли рак свисне.; He is an obstinate pig. – Впертий, як осел. Не кидай перлів свиням, бо потопчуть їх ногами.; Посади свиню за стіл, вона й ноги на стіл.*

Прислів'я та приказки з назвами диких тварин – вовк, лев, ведмідь, заєць, лисиця.

з концептом «**вовк**» – *A wolf in sheep's clothing. – Вовк в овечій шкурі.; Give never the wolf the wether to keep. – Погано тим вівцям, де вовк настухом.; A wolf doesn't steal where he lives. – Там вовк не бере, де сам живе.*

з концептом «**лисиця**» – *A fox is not taken twice in the same snare. – Стару лисицю двічі не зловиш.*

з концептом «**заєць**» – *If you run after two hares, you will catch neither. – За двома зайцями поженешся – жодного не піймаєш.; You can't run with the hare and hunt with the hounds. – І нашим, і вашим.*

з концептом «**ведмідь**» – *Catch the bear before you sell his skin. – Не діли шкуру неубитого ведмедя.*

•із зоосемами-птахами;

Прислів'я та приказки на позначення концепту «**птих**» – *A bird may be known by its song. – Видно птаха по польоту.; A bird in the hand is worth two in the bush. – Краще синиця в руках, ніж журавель в небі.; Birds of a feather flock together. – Рибак рибача бачить здалеку.; A little bird told me. – Сорока на хвості принесла.; Every bird likes his own nest. – Всяк кулик до свого болота звик.*

Прислів'я та приказки з назвами свійської птиці:

з концептом «**курка**» – *A black hen lays a white egg. – Від чорної курочки та біле яєчко.; Fussy as a hen with one chick. – Носиться, як курка з яйцем.*

з концептом «**півень**» – *As the old cock crows, so does the young. – Молодий півень співає так, як від старого почув.; That cock won't fight. – Цього не буде.*

з концептом «**качка**» *Like water of a duck's back. – Як з гуски вода.*

з концептом «**гуска**» – *Geese with geese and women with women. – Знайся кінь з конем, віл з волом, свиня з свинею, рівня з рівнею.; What's good for the goose is good for the gander. /What is sauce for the goose is good for gander.; Kill the goose that lays the golden egg – Вбити курку, що несе золоті яйця. Особливим статусом в українських прислів'ях та приказках користується концент «зозуля», який як правило є негативно маркованими передає конотацію «безвідповідальність» – Зозуля свого гнізда не в'є.*

Прислів'я та приказки з назвами диких (лісових) птахів – *One swallow does not make a summer – Одна ластівка не робить весни.; Hawk will not pick out hawks' eyes. – Ворон ворону ока*

не виключ.; – *Little pigeons can carry great messages.* – *Маленька пташка, та гострий дзьобик.* / *Мале тілом, та велике духом.*; *It is a strong bird that can take what an eagle has in his claws.* – *Не вчи орла літати, а рибу плавати.*

•із зоосемами-гризунів.

Прислів'я та приказки з видовими назвами гризунів (мишей, пацюків) – *It is a poor mouse that has only one hole.* – *Погана та миша, у якої тільки одна нора.* – *Rats desert a sinking ship.* – *Щури покидають тонучий корабель.*

•із зоосемами-комахами;

Прислів'я та приказки з видовими назвами комах – *Where bees are there is honey.* – *Де ж бджоли, там є мед.*; *Bees that have honey in their mouths have stings in their tails* – *Дивиться лисицею, а думає вовком.* / *Добре говорить, а зле творить.*; *A fly in the ointment.* – *Ложка дьогтю в бочці меду.*; *Take not a musket to kill a butterfly.* – *Не стріляй по горобцях з гармат, не роби з лемеша швайку.*

•із зоосемами-рибами.

Прислів'я та приказки на позначення концепту «риба» – *All is fish that comes to the net.* – *Нічим не гребувати.*; *He who would catch fish must not mind getting wet.* – *Хоче рибку з'їсти, треба в воду лізти.*; *Neither fish nor flash* – *Ні риба ні м'ясо*; *Fish begins to stink at the head* – *Риба починає псуватися з голови*; *Don't teach fishes to swim.* – *Не вчи риб плавати.*

Прислів'я та приказки з видовими назвами риб – *Packed like herrings.* – *Набилися, як оселедці в бочку.*; *Every herring must hang by its own gill.* – **Чужим розумом жити – добра не нажити.**

Проаналізувавши матеріал словників та довідників, ми дійшли висновку, що в англійській мові практично не має прислів'їв та приказок із зоосемами-рептиліями чи зоосемами-амфібіями, на відміну від української мови, де є безліч паремій з цими зоосемами. Наприклад, *Вигрій гадину за пазухою, а вона тебе вкусить.*; *Малий хробак і великого дуба підточить.*; *Аби озеро, а жаба найдеться, що буде квакати* і т.п.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На матеріалі прислів'їв та приказок, що містять **зоосемічний** елемент порівнювальних мов ми проаналізували та визначили спільні риси і особливості. Основним аспектом, на який ми зосередили нашу увагу, був семантичний. Серед 1000 проаналізованих нами паремійних одиниць, найбільш чисельну становить група на позначення свійських тварин, зокрема назв собак і котів – близько 24%, назв коней – 8%, назв корів – 7%, назв курей і віслюків – 6%.

У ході дослідження ми прийшли до наступних висновків: 1) наявність в аналізованих пареміях однакових денотатів для вираження однієї тієї ж думки; 2) присутність повних відповідників як за зоосемою так і за конотацією. Ці паремії збігаються в порівнюваних мовах, що також відображається в їхніх перекладах. Англійська й українська пареміологічна концептуалізація світу характеризується значною подібністю пареміологічною картиною світу обох мов і містить в значній мірі однакове знання про одні і ті ж сторони дійсності. Це спричинено рядом наступних обставин: наявності спільної релігії християнства, тобто перенесення біблійних істин у пареміологічні одиниці порівнювальних мов, запозиченням «перлин мудрості» з античної літератури; 3) присутності етноспецифічних паремій з зоосемічним компонентом. У цій групі можна виділити 3-и підтипи: а) паремії зі спільною конотацією, але відмінною зоосемою; б) паремії зі спільною конотацією, але відмінною семою (не зоосемою); в) паремії зі спільною зоосемою, але відмінною конотацією.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в структурному аналізі паремій англійської та української мов, в укладанні компаративного (багатомовного) словника паремій та фразеологізмів для домінування спільних денотатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Grigas K. Einige Probleme der modernen Parömiographie und Parömiologie / K. Grigas // Acta Ethnographia Hungarica. – № 45. – 2000. – p. 365 - 369.
2. Mieder W. American Proverbs as International Global Phenomenon / Mieder // Patarlės fenomenas : Tarptautiškas ir tautiškas. Prof. habil. dr. K. Grigo (1924-2002) aštuoniasdešimas / Tautosakos darbai / FolkloreStudies 30. – 2005. – p. 57 - 72.

3. Англо-український фразеологічний словник Уклад. К.Т. Баранцев. 3-те вид., випр. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2006. – 1056 с.
4. Бичер Омер. Пословицы и поговорки с компонентом-зоонимом в системе языка и лингвострановедческого знания // *Universum : Филология и искусствоведение : электрон. научн. журн.* 2014. – № 6 (8). URL: <http://7universum.com/en/philology/archive/item/1399>
5. Виноградов В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке // В. Виноградов. Избранные труды. Лексикология и лексикография. – М., 1977. – С. 140 - 161.
6. Голубовська І. Етнічні особливості мовних картин світу / І. Голубовська : Монографія, 2-е вид., випр. і доп. – К.: Логос, 2004. – 284 с.
7. Гриченко Л. Русские и английские пословицы с зооморфной метафорой: универсальность и этноспецифика оценочности / Л. Гриченко // *Вестник Адыгейского государственного университета. Сер.: Филология и искусствоведение.* – 2013. – Вып. 1. – С. 107 - 114.
8. Дюкарева І. Семантична класифікація англійських та українських паремій / І. Дюкарева. URL: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2013/Philologia/7_126478.doc.htm
9. Касаева Т. Семантическая структура фразеологических единиц с зоонимами / Т. Касаева, А. Нырко. URL: http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2010/VII/uch_2010_VII_00005.pdf
10. Кирилук О. Зоосемізи у сучасній авторській пісні / О. Кирилук // *Література фольклор проблеми поетики література фольклор проблеми поетики* Випуск 37. – Частина 1. – К., 2012. – С. 136 - 142.
11. Корень О. Системно-функціональні особливості англійських прислів'їв: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. Корень ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2000. – 19 с.
12. Коцюба З. Універсальне і національне в паремійних фондах мов європейського ареалу (лінгвокультурологічний аспект) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.15 / З. Коцюба ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філології. – К., 2010. – 32 с.
13. Кривенко Г. Зоосемізи в англійській та українській мовах: семантико-когнітивний і функціонально-прагматичний аспекти : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.17 / Г. Кривенко ; Київський національний лінгвістичний ун-т. – К., 2006. – 20 с.
14. Крижко О. Образно-номінативна та оцінна характеристика фольклорних зоосемізмів української мови / О. Крижко // *Вісн. Запорізьк. ун-ту. Філол. науки.* – 2008. – № 1. – С. 114 – 120.
15. Куковська В. Особливості зооморфних метафор у паремійних одиницях англійської мови / В. Куковська // *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики.* – 2011. – № 1. – С. 46 - 52.
16. Кунин А. В. Большой англо-русский фразеологический словарь. Изд. 4-е, переработанное и дополненное. Около 20 тыс. фразеологических единиц. — М.: «Русский язык», 1984. – 944 с.
17. Кравчук І. Етнокультурна специфіка зоонімічної лексики для характеристики людини в аспекті перекладу / І. Кравчук: http://www.rusnauka.com/17_AND_2010/Philologia/68883.doc.htm
18. Лучечко Т. Вербальне кодування образу в загадках української та англійської мов : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Т. Лучечко ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2012. – 19 с.
19. Магомедова У. Структурно-семантичний аналіз зоонімічних фразеологізмів англійського мови // *Вестник университета образования / У. Магомедова // Вестник университета российской академии образования.* – 2011. – № 1 (54) . – С. 54 - 56.
20. Нечаева Е. Соотношение понятий «концепт» и «предельное понятие культуры / Е. Нечаева // *Известия Южного федерального университета. Филологические науки.* – 2008. - N 4. – С. 40 - 47.
21. Пирогов В. Структура і семантика паремійних одиниць японської, англійської, української та російської мов : типологічний та лінгвокультурологічний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / В. Пирогов ; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2003. – 19 с.
22. Прислів'я, прикмети та повір'я українського народу / Уклад. Н. Кусайкіна. – Х.: ВД Школа, 2008. – 128 с.
23. Прутчинова В. Семантико-функціональні особливості німецьких висловлень-прислів'їв : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10. 02. 04 / Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2003. – 20 с.
24. Садова Г. Семантико-синтаксична організація компаративних паремій : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Г. Садова; Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України. – К., 2006. – 19 с.
25. Семененко Н. Парадигматические свойства и иерархическая структура паремий в когнитивно-прагматическом аспекте / Н. Семененко // *Вестник Адыгейского государственного университета. Сер.: Филология и искусствоведение.* – 2010. – Вып. 4 (70). – С. 163 - 169.
26. Фразеологічний словник української мови: У 2-х томах / Уклад. В. Білоноженко та ін. – К.: Наук. думка, 1993. Т. 1. – 528 с., Т. 2. – 984 с.
27. Чміль А. Вживання назв тварин в українських та англійських приказках / А. Чміль. URL : http://www.psyh.kiev.ua/Чміль_А.С._Вживання_назв_тварин_в_українських_та_англійських_приказках
28. Шарова А. Зооморфизмы как средство репрезентации гендерных концептов в английской лингвокультуре / А. Шарова // *Ярославский педагогический вестник : сб. научных трудов.* – Ярославль, 2010. – № 3. – С. 144 - 148.
29. Юдина И. Оценка в пословицах английского языка / И. Юдина // *Филологические науки. Вопросы теории и практики.* Тамбов: Грамота, 2013. – № 7 (25): в 2-х ч. Ч. I. – С. 215 - 217.

Сеньків О. Зоосемичний компонент в пословицях и поговорках: сопоставительный аспект (на примере английского и украинского языков)

В статье рассматривается универсальность и этноспецифика оценочности английских и украинских пословиц и поговорок с зоосемическим компонентом. Сделана попытка их классифицировать, основываясь на их же семантику по тематическому принципу и на базе жизненных понятий. Установлено, что универсальные черты составляют многоуровневую структуру семантики оценочности. Исследовано семантику образов животных в английских и украинских пословицах и поговорках, проведено компаративный анализ. Выделены группы паремий, объединенных определенными обобщенными коннотациями и концептами. Выделены положительно, отрицательно и нейтрально маркированные паремии с зоосемическим компонентом в английском и украинском языках. Объяснены причины возникновения общих и отличительных коннотаций проанализированных паремий с указанным компонентом. Выявлено наиболее многочисленную группу паремий с зоосемическим элементом в сравнительных языках. Показана связь между паремийными единицами исследуемых языков и языковой картиной мира этих этносов. Намечены перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: пословица, поговорка, паремия, зоосемический элемент, оценка, универсальность, этноспецифика, концепт, коннотация.

Olha Sen'kiv. Zoosemic component in proverbs and sayings: comparative aspect (in English and Ukrainian languages).

The article focuses on the common and diverse (ethnic) features of English and Ukrainian proverbs and sayings with zoosemic component. In this study an effort has been made to classify them due to their semantics on the thematic and life concept principle. It has been stated that universal features are of multilevel semantic structure. The comparative analysis has been done so as to find out the semantics of animal images in English and Ukrainian proverbs and sayings. The article shows groups of proverbs and sayings, united with common connotations and concepts. The author has pointed out positive, negative and neutrally marked paremias with zoosemic component in English and Ukrainian languages. It has been outlined the reasons of common and diverse connotations of analysed paremias. It has been also outlined the largest group of proverbs with zoosemic element in compared languages. The article shows the connection between paremical units of the compared languages and the linguistic picture of the world of these ethnic groups. The prospects for further research are depicted.

Key words: proverb, sayings, paremias, zoosemic element, evaluation, universality, ethnical speciality, concept, connotation.

Валентина Ямкова
(Хмельницький)

УДК 81`25`36:811.111:811.161.2

**ХАРАКТЕРНІ РИСИ ПАРЕМІОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД
З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ**

У статті розкрито сутність поняття «паремія» як народного висловлювання повчального характеру, визначено різновиди пареміологічних одиниць та виокремлено їхні характерні риси. Автором було проаналізовано тематичні групи пареміологічних одиниць. Визначено труднощі, що постають перед перекладачем під час перекладу паремій, зокрема прислів'їв та приказок, а також охарактеризовано групи паремій. Здійснено аналіз способів перекладу пареміологічних одиниць згідно з класифікацією О. В. Куніна та визначено їхні характерні особливості. Зроблено висновок, що найбільш вдалим способом перекладу паремій є переклад повним еквівалентом, проте не завжди перекладач в змозі підібрати потрібний відповідник у мові перекладу, тому головна мета перекладача – це переклад зі збереженням змісту та стилістичного наповнення паремії.